

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده غیردولتی - غیرانتفاعی رفاه

گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق خانواده

عنوان:

نقش تحولات پزشکی در عده زنان بر اساس امضایی یا تأسیسی

بودن

دانشجو:

محدثه نمار

استاد راهنما:

دکتر زهرا لامع

تیر ۱۳۹۸

صورت جلسه دفاعیه

پایان نامه کارشناسی ارشد خانم محدثه نمار دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق گرایش خانواده تحت عنوان نقش تحولات پزشکی در عده زنان براساس امضایی یا تأسیسی بودن در جلسه در دفاعیه مورخ با نمره و درجه مورد تأیید قرار گرفت.

ردیف	اعضاء هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱	استاد راهنما			
۲	استاد مشاور			
۳	استاد داور			
۴	نماینده تحصیلات تکمیلی			

مدیر تحصیلات تکمیلی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

اینجانب محدثه نمار دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد رشته حقوق گرایش خانواده که در تاریخ از پایان نامه خود تحت عنوان " نقش تحولات پزشکی در عده زنان براساس امضایی یا تأسیسی بودن " با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوط ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی داخل یا خارج از کشور ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان رساله را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی دانشکده، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشکده غیر دولتی - غیر انتفاعی رفاہ مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت عدم صدور یا ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

تعهدنامه حق مالکیت مادی و معنوی پایان نامه در مورد نتایج پژوهش های علمی

مقدمه:

با عنایت به سیاست های پژوهشی و فناوری دانشکده رفاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسان ها (که لازمه شکوفایی علمی و فنی است) و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشکده و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش های علمی که تحت عناوین پایان نامه/ رساله و طرح های تحقیقاتی با هماهنگی دانشکده انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

- ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان نامه / رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشکده غیر دولتی - غیر انتفاعی رفاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.
 - ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشکده غیر دولتی - غیر انتفاعی رفاه بوده و با تأیید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد، ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.
- تبصره: در مقالاتی که پس از دانش آموختگی به صورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان نامه منتشر می شود نیز باید نام دانشکده درج شود.

نام و نام خانوادگی استاد راهنما:

تاریخ و امضاء

نام و نام خانوادگی دانشجو:

تاریخ و امضاء

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده غیردولتی - غیرانتفاعی رفاه

گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق خانواده

عنوان:

نقش تحولات پزشکی در عده زنان بر اساس امضایی یا تأسیسی

بودن

دانشجو:

محدثه نمار

استاد راهنما:

دکتر زهرا لامع

استاد مشاور:

دکتر صادق شریعتی نسب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به پدرم؛

کوهی استوار و حامی من در طول تمام زندگی!

پیشکش مادرم؛

سنگ صبوری که الفبای زندگی به من آموخت!

و تقدیم به خواهرم؛

امید بخش جانم که آسایش او آرامش من است!

با سپاس فراوان از لطف اساتید دلسوز و محترم؛

خانم دکتر زهرا لامع که با صبر و حوصله، از هیچ کمکی در این

مسیر از من دریغ ننمودند و زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده

گرفتند،

و همچنین جناب آقای دکتر صادق شریعتی نسب که زحمت مشاوره

این پایان نامه را متقبل شدند و از هیچ کمکی در این مسیر از من دریغ

ننمودند و در طول تحصیل از محضرشان بهره بردم سپاسگزارم.

همت بدرقه ی راه کن ای طایر قدس که دراز است ره مقصد و من نوسفرم!

(حافظ)

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
چکیده.....	۱
فصل اول: تعاریف و کلیات.....	۲
۱-۱ مقدمه.....	۳
۲-۱ ادبیات پژوهش.....	۵
۱-۲-۱ بیان مسئله.....	۵
۲-۲-۱ پیشینه.....	۷
۳-۲-۱ ضرورت پژوهش.....	۸
۴-۲-۱ هدف پژوهش.....	۸
۵-۲-۱ سوالات پژوهش.....	۹
۳-۱ تعاریف و مفاهیم مقدماتی.....	۹
۱-۳-۱ تعاریف.....	۹
۱-۱-۳-۱ عدّه و انواع آن.....	۹
۱-۱-۳-۱-۱ تعریف عدّه.....	۹
۱-۱-۳-۱-۲ انواع عدّه.....	۱۰
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱ انواع عدّه از نظر نوع انحلال.....	۱۰
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۱ عدّه وفات.....	۱۰
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۲ عدّه طلاق.....	۱۱
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۳ عدّه وطی به شبهه.....	۱۲
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۴ عدّه بذل یا انقضاء مدت.....	۱۲
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۵ عدّه فسخ نکاح.....	۱۲
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۶ عدّه فساد یا بطلان نکاح.....	۱۲
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۷ عدّه لعان.....	۱۲
۱-۱-۳-۱-۱-۲-۱-۸ عدّه کفر.....	۱۳

- ۱۳ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ عدّه پس از رضاع
- ۱۴ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ انواع عده از نظر عدّه نگه دارنده (معتدّه)
- ۱۴ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن یائسه
- ۱۷ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن غیر مدخوله
- ۱۸ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن حامله
- ۱۸ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن مدخوله غیر یائسه و غیر حامل
- ۱۹ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن مستترابه
- ۱۹ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن مضطربه و مبتدئه
- ۲۰ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زن نفساء
- ۲۰ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ زوجه غایب مفقودالأثر
- ۲۰ ۱-۱-۳-۱ حکم امضایی
- ۲۱ ۱-۱-۳-۱ حکم تأسیسی
- ۲۱ ۱-۱-۳-۱ وحدت ملاک
- ۲۱ ۱-۱-۳-۱ تنقیح مناط عدّه
- ۲۱ ۱-۱-۳-۱ مفاهیم مقدماتی
- ۲۲ ۱-۱-۳-۱ مفاهیم فقهی
- ۲۲ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ تأسیسی یا امضایی بودن عدّه
- ۲۳ ۱-۱-۱-۲-۱-۳-۱ عدّه امضایی است یا تأسیسی؟
- ۲۴ ۱-۱-۱-۲-۱-۳-۱ احکام عدّه در فرض امضایی بودن
- ۲۵ ۱-۱-۱-۲-۱-۳-۱ احکام عدّه در فرض تأسیسی بودن
- ۲۶ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ وحدت ملاک عدّه
- ۲۶ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ تنقیح مناط از عدّه
- ۲۷ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ اصطلاحات پزشکی
- ۲۷ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ یائسگی و یائسگی زودرس
- ۲۸ ۱-۱-۲-۱-۱-۳-۱ تخمدان‌های ناکارآمد و فقدان تخمدان

۲۸ ۳-۲-۲-۳-۱ عمل جراحی برداشتن رحم
۲۹ ۴-۲-۲-۳-۱ فقدان رحم
۲۹ ۵-۲-۲-۳-۱ تست بارداری
۳۰ ۶-۲-۲-۳-۱ پیشگیری دائم از بارداری (وازکتومی و توبکتومی)
۳۱ ۷-۲-۲-۳-۱ رحم جایگزین
۳۲ فصل دوم: تحولات پزشکی در تشخیص باروری و ناباروری
۳۳ ۱-۲ مقدمه
۳۳ ۱-۱-۲ استیراء رحم در نقش حکمت عدّه
۳۳ ۲-۱-۲ نقد ادله
۳۴ ۲-۲ قابلیت تشخیص باروری
۳۵ ۱-۲-۲ توقف قاعدگی
۳۵ ۲-۲-۲ تغییرات قسمت پایین دستگاه تناسلی
۳۵ ۳-۲-۲ تغییرات رحمی
۳۵ ۴-۲-۲ تغییرات پستان‌ها و پوست
۳۵ ۵-۲-۲ درک حرکات جنین
۳۶ ۶-۲-۲ تستهای بارداری خانگی
۳۶ ۷-۲-۲ آزمایش خون
۳۶ ۸-۲-۲ سونوگرافی
۳۶ ۳-۲ قابلیت تشخیص ناباروری
۳۷ ۱-۳-۲ ناباروری زوج
۳۷ ۱-۱-۳-۲ اختلالات هیپوفیز
۳۷ ۲-۱-۳-۲ اختلالات گنادی اولیه
۳۷ ۳-۱-۳-۲ اختلالات انتقال اسپرم
۳۸ ۴-۱-۳-۲ وازکتومی
۳۸ ۲-۳-۲ ناباروری زوجه

- ۳۸ ۱-۲-۳-۲ عدم تخمک‌گذاری
- ۳۹ ۱-۱-۲-۳-۲ عدم ترشح هورمون‌های جنسی هیپوفیز
- ۳۹ ۲-۱-۲-۳-۲ نارسایی تخمدان‌ها
- ۳۹ ۳-۱-۲-۳-۲ سندرم پلی کیستیک
- ۴۰ ۴-۱-۲-۳-۲ تغییر ناگهانی وزن
- ۴۰ ۵-۱-۲-۳-۲ افزایش ترشح هورمونی غده هیپوفیز در خون
- ۴۰ ۲-۲-۳-۲ عامل لوله‌ای
- ۴۰ ۳-۲-۳-۲ یائسگی زودرس
- ۴۱ ۱-۳-۲-۳-۲ علت‌های وقوع یائسگی زودرس
- ۴۱ ۲-۳-۲-۳-۲ روش‌های تشخیص یائسگی زودرس
- ۴۱ ۱-۲-۳-۲-۳-۲ آزمایش‌های ذخیره تخمدانی
- ۴۲ ۲-۲-۳-۲-۳-۲ آزمایش غلظت هورمون جنسی اصلی زنان
- ۴۲ ۳-۲-۳-۲-۳-۲ آزمایش چالشی با داروهای تحریک تخمدانی
- ۴۲ ۴-۲-۳-۲-۳-۲ آزمایش هورمون آنتی مولرین
- ۴۲ ۵-۲-۳-۲-۳-۲ شمارش فولیکول
- ۴۲ ۶-۲-۳-۲-۳-۲ حجم تخمدان
- ۴۲ ۴-۲-۳-۲-۳-۲ امکان تشخیص زنان بدون رحم
- ۴۳ ۱-۴-۲-۳-۲ سونوگرافی لگن
- ۴۳ ۲-۴-۲-۳-۲ هیستروسکوپی مطبی
- ۴۴ ۳-۴-۲-۳-۲ هیستروسالپینگوگرافی
- ۴۴ ۴-۴-۲-۳-۲ تصویر برداری با رزونانس مغناطیسی
- ۴۴ ۵-۲-۳-۲-۳-۲ امکان تشخیص زنان فاقد تخمدان یا با تخمدان‌های ناکارآمد
- ۴۵ ۱-۵-۲-۳-۲ غربالگری کروموزومی
- ۴۵ ۲-۵-۲-۳-۲ سونوگرافی جنینی
- ۴۵ ۳-۵-۲-۳-۲ سونوگرافی لگن

- ۴۶.....۳-۲-۳-۴ سونو هیستروگرافی
- ۴۶.....۳-۲-۳-۵ تصویر برداری با رزونانس مغناطیسی
- ۴۶.....۳-۲-۶ توبکتومی
- ۴۶.....۲-۴ امکان استفاده از رحم جایگزین
- ۴۷.....۲-۵ امکان تعویق زمان یائسگی
- ۴۹..... فصل سوم: احکام عدّه با توجه به تحولات پزشکی
- ۵۰.....۳-۱ فلسفه عدّه
- ۵۰.....۳-۱-۱ نشانه عزاداری
- ۵۱.....۳-۱-۲ امکان رجوع زوج
- ۵۲.....۳-۱-۳ عدم اختلاط نسب و استبراء رحم
- ۵۳.....۳-۱-۳-۱ نقش استبراء رحم در لزوم عدّه
- ۵۵.....۳-۱-۳-۱-۱ تفاوت میان عدّه نکاح دائم و منقطع
- ۵۵.....۳-۱-۳-۱-۲ کفایت یک قرء در تشخیص استبراء رحم
- ۵۵.....۳-۱-۳-۱-۳ احکام متعارض با علیت استبراء رحم برای عدّه
- ۵۶.....۳-۱-۳-۱-۴ لزوم عدّه بعد از نزدیکی از دُبر
- ۵۶.....۳-۱-۳-۱-۵ عدّه طلاق زوجه توسط زوج خصّی
- ۵۷.....۳-۱-۳-۲ نقش استبراء رحم در حکم عدّه غیرمدخوله
- ۵۸.....۳-۱-۳-۲-۱ بررسی آیه ۴۹ سوره احزاب
- ۶۰.....۳-۱-۳-۲-۲ وجود احترام پس از نزدیکی
- ۶۱.....۳-۱-۳-۲-۳ مفهوم نزدیکی در لزوم نگهداری عدّه
- ۶۱.....۳-۱-۳-۲-۳-۱ مفهوم نزدیکی در کلام فقها
- ۶۲.....۳-۱-۳-۲-۳-۱-۱ محدوده استمتاع از زوجه در عدّه وطی به شبهه
- ۶۳.....۳-۱-۳-۲-۳-۱-۲ لزوم عدّه زوجه حامل به روش آزمایشگاهی
- ۶۳.....۳-۱-۳-۲-۳-۱-۳ لزوم عدّه پس از نزدیکی از دُبر
- ۶۳.....۳-۱-۳-۲-۳-۱-۴ تأثیر احتمال حمل در عدّه غیرمدخوله

- ۳-۱-۳-۲-۳-۲ مفهوم نزدیکی در قانون ۶۵
- ۳-۱-۳-۳ استبراء رحم در حکم عدّه یائسه ۶۵
- ۳-۱-۳-۳ سن یائسگی ۶۵
- ۳-۱-۳-۲ عدم الزام یائسه به نگهداری عدّه ۶۷
- ۳-۱-۳-۳-۲-۱ قائلین به عدم لزوم عدّه بر یائسه ۶۷
- ۳-۱-۳-۳-۲-۲ قائلین به لزوم عدّه بر یائسه ۷۰
- ۳-۱-۳-۳-۲-۱ ادله موافقین ۷۱
- ۳-۱-۳-۳-۲ نقد ادله ۷۲
- ۳-۱-۳-۴ استبراء رحم در حکم عدّه صغیره ۷۲
- ۳-۱-۴ حفظ حیات جنین ۷۳
- ۳-۱-۵ احترام به زن و آرامش روانی وی ۷۴
- ۳-۱-۶ تعبد ۷۴
- ۳-۲ نقش امضایی بودن عدّه در احکام آن ۷۵
- ۳-۲-۱ قائلین به عدم تقسیم بندی احکام به امضایی و تأسیسی ۷۶
- ۳-۲-۲ قائلین به تقسیم بندی احکام به امضایی و تأسیسی ۷۶
- ۳-۳ تأثیر تشخیص باروری و عدم آن در احکام عدّه ۷۸
- ۳-۱-۳ تأثیر فقدان رحم در احکام عدّه ۷۸
- ۳-۲-۳ تأثیر فقدان تخمدان و یا تخمدان‌های ناکارآمد در احکام عدّه ۸۰
- ۳-۳-۳ تأثیر یائسگی زودرس در احکام عدّه ۸۱
- ۳-۳-۴ تأثیر به تعویق انداختن یائسگی در احکام عدّه ۸۲
- ۳-۳-۵ تأثیر اثبات ناباروری در احکام عدّه ۸۲
- ۳-۳-۱-۵ تأثیر ناباروری زوج در عدّه ۸۳
- ۳-۳-۲-۵ تأثیر ناباروری زوجه در عدّه ۸۳
- ۳-۳-۶ تأثیر جلوگیری دائمی یا موقت از بارداری در احکام عدّه ۸۳
- ۳-۳-۱-۶ تأثیر جلوگیری از بارداری توسط زوج (وازکتومی) در عدّه ۸۴

- ۳-۳-۶-۲ تأثیر جلوگیری از بارداری توسط زوجه (توبکتومی) در عده ۸۴
- ۳-۳-۷ تأثیر رحم جایگزین در احکام عده ۸۴
- ۳-۳-۷-۱ عده زوجه ۸۷
- ۳-۳-۷-۲ عده زن صاحب رحم ۸۸
- نتیجه: ۹۰
- فهرست منابع: ۹۵

چکیده

پیشرفت علم موجب پیشرفت جامعه بشری گشت و قوانین نیز در بستر این پیشرفت‌ها دستخوش تغییرات شده است. در کنار تمام این پیشرفت‌ها، شناخت اقسام بیماری‌هایی که موجب ناباروری زوجین می‌شود و همچنین یقین بر بارداری و عدم آن در زمان انحلال نکاح را نیز باید افزود. این پیشرفت‌ها می‌تواند مرجع تغییراتی در احکام عده باشد. عده جزء احکام امضایی اسلام است، احکام عده بنابر عقیده برخی از فقها، با تغییرات جامعه و پیشرفت آن قابل تغییر می‌باشد. عده دارای فلسفه‌هایی است، از جمله آن استبراء رحم است. بنابر عقیده عده‌ای از فقها، استبراء رحم مقصد اصلی شارع از تشریح عده بوده است. می‌توان گفت تنها راه تشخیص استبراء رحم در آن زمان، انتظار پس از انحلال نکاح بوده است. بنابراین شارع مقدس اسلام حکم عده را به دلیل تطابق آن با اوضاع و احوال جامعه امضاء نموده است. در این پژوهش منظور از عده و تغییر احکام عده طلاق بائن است. چرا که فلسفه در عده وفات و طلاق رجعی علاوه بر تعیین استبراء رحم به ترتیب احترام به زوج متوفی و خانواده وی و امکان رجوع زوج است. حال باید دید که فلسفه عده چیست؟ آیا عده امضایی است یا خیر و تأثیر این تقسیم بندی چیست؟ آیا عده را می‌توان بنابر نیاز جامعه تغییر داد؟ نقش استبراء رحم در احکام عده و تأثیر آن در این احکام چیست؟ با توجه به روایات می‌توان عده را جزء احکام امضایی دانست. همچنین طبق نظر برخی از فقها چون احکام امضایی مطابق با بناء عقلاء بوده بنابراین براساس نیازها و پیشرفت‌های جامعه قابل تغییر است. از آنجایی که مقصد اصلی شارع از تشریح عده، تشخیص استبراء رحم بوده بنابراین می‌توان گفت در حال حاضر با پیشرفت علوم پزشکی، تشخیص استبراء رحم بسیار آسان شده است و دیگر نیاز به صبرکردن زن به مدت سه طهر نیست، بلکه با تست‌های مسلم پزشکی می‌توان به استبراء رحم پی برد. بنابراین می‌توان گفت احکام عده با توجه به تحولات پزشکی قابل تغییر می‌باشد.

کلید واژه‌ها : عده - استبراء رحم - امضایی - تأسیسی

فصل اول

تعاریف و کلیات

۱-۱ مقدمه

در جامعه بشری همواره خانواده و نکاح از مباحث مهم و بحث برانگیزی بوده و حفظ نهاد خانواده و احترام به نکاح همواره از مقبولیت خاصی در میان مردم جهان برخوردار بوده است. بنابراین در جوامع مختلف برای این نهاد با ارزش قوانینی در نظر گرفته شده بود تا به حفظ آن کمک بنماید. حالیا زمانی نیز این نهاد محترم دستخوش انحلال واقع می‌گشت و به ناچار قوانینی نیز برای آن پیش‌بینی شد. اسلام نیز از سایر ادیان و جوامع جدا نبوده و برای انحلال نکاح قوانینی را در بطن خود وضع نمود. در کنار تمام قوانین با ارزش وضع شده، می‌توان به وضع لزوم عده بر زنان اشاره نمود.

وجوب عده بر زنان در صورت انحلال نکاح به صورت یکسان نیست. دسته‌ای از زنان طبق نص قرآن و عده‌ای دیگر طبق نظر مشهور و تفسیر قرآن الزام به نگه داشتن عده نمی‌باشند، گروهی نیز دارای عده متغیر و بسته به وضع حمل خود هستند. همچنین بسته به نوع انحلال نیز زنان دارای عده متفاوت هستند. در انحلال نکاح به واسطه موت زوج، زوجه ملزم به نگه داشتن چهار ماه و ده روز به عنوان عده و در صورت طلاق ملزم به صبر کردن سه طهر است، اگر نکاح منقطع است نیز زوجه موظف به نگه داشتن دو طهر می‌باشد.

همچنین علتی برای عده در نص قرآن یا روایات نیامده است و صرفاً مواردی که به آن در روایات اشاره شده است، حکمت‌های لزوم عده بر زنان است که می‌توان به امکان رجوع زوج در طلاق رجعی، احترام به زوج متوفی، عدم اختلاط نسب و مشخص شدن استبراء رحم، حفظ جنین در عده زن حامل، احترام به زوجیت و... اشاره کرد.

در خور توجه است در طلاق‌های بائن چون امکان رجوع زوج به زوجه وجود ندارد، بنابراین این حکمت نیز در عده آن راه ندارد. اما حکمت‌های دیگری برای عده در این دسته از طلاق‌ها ذکر شده است که می‌توان به احترام به زوجیت اشاره کرد. اما پرسشی که ذهن را درگیر می‌کند این است که اگر احترام به زوجیت مهم است چرا زن یائسه بعد از گذشته چندین سال طولانی از زوجیت، الزام به نگه داشتن عده ندارد؟ آیا زوجیت با یأس از بارداری نیز بی‌احترام می‌شود؟

همچنین می‌توان از احترام به زوجه و آرامش روانی وی نام برد، سوالی که مجدداً در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا زن غیرمدخوله و یائسه احترام ندارند و یا نیاز به آرامش روانی ندارند.

حفظ حیات جنین نیز از حکمت‌هایی است که بر زن حامل حکمت و جوب عده را مشخص می‌نماید. این در حالی است که در موارد زیادی در طلاق بائن، زن غیر حامل است. بنابراین این حکمت نیز بر زوجه در صورت حامل نبودن بار نمی‌شود.

بنابراین تنها حکمتی که برای طلاق بائن مهم و عقلایی به نظر می‌رسد استبراء رحم زوجه و عدم اختلاط نسب است.

همچنین برای عده حکمتی نیز نام برده شده است و عده‌ای از فقها می‌گویند عده تعبدی است، بنابراین نمی‌توان در علت آن تعقل نمود، بلکه باید آن را بی‌چون و چرا پذیرفت. البته عده‌ای دیگر نیز معتقدند علت یا علت‌های وجوب عده بر ما مستتر است و نمی‌توان به وضوح علتی را برای آن نام برد. در این میان نیز فقهایی هستند که از استبراء رحم به عنوان علت حکم عده نام برده‌اند. عده‌ای دیگر نیز در اینکه استبراء رحم از علت‌های عده است یا از حکمت‌های آن تردید دارند.

در هر حال مهم بودن استبراء رحم و تأکید اسلام بر آن از چشم هیچ فقیهی غافل نمانده و در ابواب مختلفی از کتب فقهی به این مسئله پرداخته شده است.

در حال حاضر جوامع در علوم مختلفی پیشرفت کرده است. علم پزشکی نیز در کنار سایر علوم دستخوش پیشرفت‌های چشم‌گیری شده است. به طوری که به راحتی به وسیله ابزارهای مختلف پزشکی می‌توان به انواع بیماری‌های زنان که موجب ناباروری آنان می‌شود، پی برد. همچنین می‌توان زنان یائسه را از غیر آنان تشخیص داد و حتی می‌توان یائسگی را به تعویق انداخت. همچنین می‌توان به طور قطع استبراء رحم یا عدم آن را تشخیص داد.

حال باید دید آیا استبراء رحم را می‌توان از علت‌های عده نام برد؟ آیا می‌توان در مشخص شدن استبراء رحم از علم پزشکی استفاده نمود؟ آیا با کمک علم پزشکی می‌توان حکم الزام زوجه در طلاق بائن را برداشت؟

همچنین از طرفی عده جزء احکام امضایی است. احکام امضایی در مقابل احکام تأسیسی هستند و به احکامی می‌گویند که قبل از اسلام وجود داشته و ناشی از بنای عقلاء بوده و شارع مقدس آن را با موازین اسلام موافق دانسته و آن را عیناً یا با تغییرات جزئی یا کلی پذیرفته و به نوعی امضاء نموده است.

عده‌ای از فقها قائل بدان هستند که احکام امضایی چون بنای عقلاء و شرایط روز جامعه در زمان امضاء آن مؤثر بوده است، بنابراین با توجه به مسائل روز جامعه و تحولات در زمان‌های مختلف قابل تغییر می‌باشد. اگر قائل به این نظریه باشیم نیز می‌توان از پیشرفت‌های پزشکی در تغییر حکم عده بهره برد.

در این زمینه مباحث بسیاری شده است. امید است در این پژوهش نیز بتوان پرده‌ای از این مسئله مهم و مبهم برداشت. بنابراین در این پژوهش در ابتدا مفاهیم و اصطلاحات را در معرض مطالعه قرار می‌دادیم و سپس به بررسی استبراء رحم به عنوان علت یا حکمت عده می‌پردازیم و تحولات پزشکی مؤثر در عده زنان و میزان اطمینان از تشخیص آن را مورد بررسی قرار می‌دهیم و سپس پیشنهادهایی را ارائه می‌نماییم.

۲-۱ ادبیات پژوهش

در این مبحث به پیشینه پژوهش، بیان مسئله، ضرورت پژوهش، هدف پژوهش، سوالات یا فرضیه‌ها می‌پردازیم.

۱-۲-۱ بیان مسئله

احکام به دو نوع امضایی و تأسیسی تقسیم می‌شوند. احکام تأسیسی احکامی هستند که شارع نه عرفی را تایید کند و نه قانون را، بلکه خود وضع قانون کند. (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸، ۱۱۰۰) این دسته از احکام مسبوق به سابقه ای نیستند و از سوی شارع مقدس در اسلام تأسیس شده است. در مقابل احکام امضایی احکامی هستند که قبل از اسلام در میان عقلا و اهل عرف وجود داشته و آنجا که موافق مصالح بوده است اسلام و سایر ادیان آن را با تغییرات جزئی پذیرفته اند. هر شریعت جدیدی قسمی از احکام شریعت سابق که ناشی از عرف موجود و یا عقاید سودمند ملل سابق یا معاصر خود را در صورتی که به مصلحت باشد عیناً و یا با اصلاحات جزئی یا کلی می‌پذیرد.

در مورد احکام امضایی و تأسیسی بحث روشنی در کتب فقهی و اصولی دیده نمی‌شود و فقط در همین حد به آن اکتفاء شده است که می‌گویند فلان موضوع مطابق بنای عقلاء است و "امضاء الشارع": شارع مقدس آن را امضاء کرده است. با این حال اصل بر امضایی بودن احکام است و تأسیسی بودن آن امری استثنایی است. (مکارم شیرازی، ۱۴۲۷، ۵۶۱)

سه نظریه برای تقسیم بندی احکام به تأسیسی و امضایی وجود دارد: عده‌ای برآنند که تقسیم بندی به نام امضایی و تأسیسی وجود ندارد و تمام احکام تأسیس شارع مقدس می‌باشد و تفکیکی از این حیث وجود ندارد، چه احکام سابقه ای در شریعت‌های قبل از اسلام داشته باشد و چه سبقی نداشته